

กิเลสดวงคืน

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสฺนฺโต

เทศน์บนศาลา วันที่ ๒๑ ตุลาคม ๒๕๖๘

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองขวาง อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

ตั้งใจฟังธรรมะ ตั้งใจฟังธรรม ธรรมะเป็นสัจธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เราเป็นสาวกสาวกະผู้ได้ยินได้ฟังที่ฝึกหัดประพฤติปฏิบัติ ถ้าเป็นปัจจุบันนี้ เราเกิดเป็นมนุษย์ เกิดมาพบพระพุทธศาสนา เรามีสติปัญญา เราศึกษาค้นคว้าได้ในธรรมและวินัยขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ตำรับตำรามีนามากมายมหาศาล

เวลาอ่านหนังสือ เราศึกษาค้นคว้าด้วยตัวของเราเอง ฟังธรรมๆ ฟังธรรมจากครูบาอาจารย์เิง

ถ้าครูบาอาจารย์อ่านไปลาน มันก็อ่านหนังสือให้ฟังนั่นแหละ แต่ถ้าครูบาอาจารย์เป็นธรรมๆ ไร ธรรมทั้งหลายมาแต่เหตุ มันมีเหตุมีผลของมัน ผู้ที่ฝึกหัดประพฤติปฏิบัติของตนขึ้นมา มันทุกข์มันยากมาก่อน ถ้ามันทุกข์มันยากมาก่อนนะ ศึกษาค้นคว้ามาขนาดไหนมันแก้กิเลสไม่ได้ มันเป็นเรื่องภาคปริยัติ ภาคปริยัติคือภาคการศึกษาเิง สุตมยปัญญา

จันตมยปัญญา เราจินตนาการขนาดไหนเราก็รู้ด้วยตัวเราเองไม่ได้

เวลาฝึกหัดปฏิบัติขึ้นมา เรามีครูบาอาจารย์ที่ติงาม ครูบาอาจารย์ที่ติงามท่านให้ทำความสงบของใจ ทำความสงบของใจ เพราะท่านรู้ ท่านรู้ว่าความรู้สึกนึกคิดของคนมันเป็นเรื่องวิทยาศาสตร์ มันเป็นเรื่องโลก มันเป็นเรื่องข้อเท็จจริง ข้อเท็จจริงเพราะคนเกิดมามีธาตุ ๔ และขันธ์ ๕ คนเกิดมาๆ สิ่งมีชีวิตเิง

สิ่งมีชีวิตในผลของวิญญูจะ จะเกิดเป็นเทวดา เป็นอินทร์ เป็นพรหมต่างหาก เวลาเกิดนรก อเวจีมันก็เป็นประสาของเขา ถ้าเกิดเป็นเดรัจฉาน อบายภูมิไง ถ้าเกิดเป็นมนุษย์มีธาตุ ๔ และขันธ ๕ นี่จิตที่เวียนว่ายตายเกิดในวิญญูจะ

ครูบาอาจารย์ที่ดั่งามท่านฝึกหัดปฏิบัติของท่านมาก่อน ถ้าฝึกหัดปฏิบัติของท่านมาก่อน สิ่งที่เรามีความรู้สึกนึกคิดนี้มันเจ็บไปด้วยอวิชา มันเจ็บไปด้วยกิเลสตัณหาความทะยานอยาก

ผู้ที่ฝึกหัดปฏิบัติ ถ้าทำความสงบของใจไม่ได้ มันก็มีกิเลสตัณหาความทะยานอยากสมุทัย เจ็บปนมาตลอดเวลา ถ้าตลอดเวลา ทำสิ่งใดไปมันก็ต้องศึกษาค้นคว้าด้วยตัวเองจนกว่าตัวเอง จะเข้าใจได้

ถ้าครูบาอาจารย์ท่านฝึกหัดปฏิบัติมาแล้ว เราไม่ต้องวินิจฉัยสิ่งใดๆ ทั้งสิ้น ทำความสงบของใจเข้ามาก่อน เพราะถ้าใจสงบแล้ว ถ้าฝึกหัดใช้ปัญญา มีความรู้สึกนึกคิด ปัญญาก็คือขันธ ๕ ปัญญาคือสังขาร ความคิด ความปรุง ความแต่ง ความคิด ความปรุง ความแต่งที่ไม่เจ็บปนไปด้วย กิเลส มันมีสถานะอีกสถานะหนึ่ง

ความคิดของเราที่เจ็บปนด้วยกิเลส ด้วยเรื่องของโลกๆ มันก็จะมีความลังเลสงสัย มีจิตนิสัยความชอบของตนเจ็บปนเข้าไปอีกชนิดหนึ่ง กว่าเราจะรู้สึกได้ว่าสิ่งใดมันเป็นข้อเท็จจริงอย่างใด เราก็ต้องมาฝึกหัดปฏิบัติ เราก็ต้องมาทดสอบ ถ้ามีอำนาจวาสนา

ถ้าไม่มีอำนาจวาสนา มันก็เชื่อตัวเอง เชื่อความรู้สึกนึกคิดนั้นไป ถ้าไม่มีวาสนา มันก็ออกนอกกลุ่มออกทางไปตามกระแสสังคมกระแสโลกอย่างนั้น

แต่ถ้าครูบาอาจารย์ที่ท่านมีอำนาจวาสนาของท่าน ท่านไม่เชื่อ ท่านต้องพิสูจน์ต้องตรวจสอบ ถ้าตรวจสอบแล้วมันไม่ใช่ มันไม่ตรงกับธรรมชาติขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ตลอดตั้งแต่ต้น ท่ามกลาง และที่สุดตลอดไป แล้วมันคืออะไรละ มันหาทางออกๆ เห็นไหม

ถ้าหาทางออกแล้วถึงว่า ศีล สมาธิ ปัญญา

มันมีสมาธิ เวลาภาวนามยปัญญา ปัญญาเกิดจากความสงบของใจ ปัญญาเกิดจาก สัมมาสมาธิ มันถึงจะเป็นปัญญาที่ถูกต้องชอบธรรม

ถ้าเป็นปัญญาที่ถูกต้องชอบธรรม ชอบธรรมเพราะเหตุใด

ชอบธรรม เพราะขณะที่จิตยังไม่สงบมันก็มีความรู้สึกนึกคิดอย่างนี้เหมือนกัน มันเป็นภาษาเดียวกัน แต่ภาษานั้นภาษาเจือปนไปด้วยกิเลสใจ

แต่ถ้าภาษาของธรรมๆ ละ ภาษาของธรรม พอมันเกิดสมาธิ เกิดความสุขสงบขึ้นมา แล้วมาศึกษาค้นคว้า ถ้ามันเป็นภาวนามยปัญญา มันแตกต่างกัน พอมันแตกต่าง นี่ถึงเป็นทางเริ่มต้นของการฝึกหัดประพฤติปฏิบัติขึ้นมา นี่ต้นทางๆ

เวลาครูบาอาจารย์ท่านจะคลำหาแนวทาง กว่าจะพบแนวทางของอริยสัจ ของการฝึกหัดประพฤติปฏิบัติในแนวทางสติปัฏฐาน ๔ แนวทางสติปัฏฐาน ๔ ท่านต้องล้มลุกคลุกคลานมาขนาดไหน

ล้มลุกคลุกคลานมาเพราะอะไร

เพราะกิเลสมันบีบมันคั้น เพราะกิเลสมันบีบมันคั้น กิเลสมันจึงทำลายตลอดเวลา แต่ตัวเองไม่รู้ ไม่รู้เพราะอะไร ไม่รู้เพราะไม่มีวาสนาใจ เราถึงฝึกหัดปฏิบัติของตัวเองได้โดยยาก

ฉะนั้น เวลาที่มีครูบาอาจารย์ที่ดีงาม ครูบาอาจารย์ที่เป็นธรรมๆ ท่านฝึกหัดของท่านมาก่อน ท่านถึงว่า ไม่ต้องไปศึกษาค้นคว้าขวนขวายอะไรมากมาย พุทโธ หายใจเข้านี้พุท หายใจออกนี้โกโธ เอาความสงบสุขเข้ามาก่อน

ถ้าเป็นความสงบสุข สงบสุขอย่างไร

สงบสุขก็กิเลสมันสงบตัวลงใจ

แล้วกิเลสสงบมันคืออะไรละ

ก็คือทำความสงบใจ

สงบบ่อยครั้งเข้าๆ จนมันมีความชำนาญ มันมีกำลังของมันใจ พอมีกำลังของมัน มันศึกษาค้นคว้าไป ชุดคุ้ยค้นคว้าไปจนเห็นสติปัฏฐาน ๔ เห็น เห็นตามความเป็นจริงนะ เห็นกาย เห็นเวทนาเห็นจิต เห็นธรรมตามความเป็นจริง มันต่างจากที่เราล้มลุกคลุกคลานมาก่อน แล้วกว่าจะตั้งเนื้อตั้งตัวขึ้นมาได้ขนาดนี้

เราไม่มีวาสนา เราจะเหลวไหลไปตลอดเวลา แล้วเหลวไหลไปแล้วทำแล้วก็เอาแต่กิริยาเอาแต่วันเวลาที่เข้ามา ทำมาๆ เห็นใหม่ แต่ธรรมชาติขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ถ้าทำถูกต้องชอบธรรม ๗ วัน ๗ เดือน ๗ ปี

๗ วันก็ได้ ๗ เดือนก็ได้ ๗ ปีก็ได้ แต่เวลาคนที่ฝึกหัดปฏิบัติล้มลุกคลุกคลานมาทั้งชีวิตก็ได้ ถ้ามันไม่เป็นจริงใจ นี่มันก็อยู่ที่วาสนาของคน ถ้าวาสนาของคน ใครมีอำนาจวาสนามากน้อยขนาดไหน ทำคุณงามความดีของเรามากน้อยขนาดไหน หัวใจมันมั่นคงมันแข็งแรงของมัน แล้วมันไม่เชื่อการยกการแห่ของสังคมจากภายนอก

แล้วเวลากิเลสมันยุมันแห่ก็ อืม! อืม! มันเป็นเรื่องภายใน มันเป็นเรื่องของตัวเองเอง ถ้าเรื่องของตัวเอง เราจะแยกแยะอย่างไร เรามีอำนาจวาสนาของเราหรือไม่ ถ้าไม่มีอำนาจวาสนา เราก็พึ่งครูบาอาจารย์

ครูบาอาจารย์บอกว่า สิ่งนี้ทำแล้วถูกต้องชอบธรรมหรือไม่ ถ้าไม่ชอบธรรมนะ เราต้องตรวจสอบของเรา

แม้แต่เวลาครูบาอาจารย์พูด เราก็ยังตะขิดตะขวงใจ “มันจริงหรือ มันจริงหรือ” แต่เวลามันเป็นจริงขึ้นมามันเป็นจริงภายใน เห็นใหม่ ถ้ามันเป็นความจริงภายในใจของตนขึ้นมา นั่นแหละการประพฤติปฏิบัติมันจะเป็นความถูกต้องชอบธรรม ถ้าถูกต้องชอบธรรมนะ มันเป็นสังฆธรรมในธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแล้ว

เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแสดงอัมมจักข “อัญญาโกณฑัญญะรู้แล้วหนอ อัญญาโกณฑัญญะรู้แล้วหนอ”

ทำไม่รู้ขึ้นมาได้ละ

รู้ได้ขณะที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแสดงธรรมๆ นั่นไง แล้วเขามีสติปัญญาของเขา เขาทำจากภายในของเขา ทำจากภายในของเขา เพราะจิตที่เวียนว่ายตายเกิดในวัฏฏะ จิตตภาวนา จิตนั้นต้องเป็นผู้ที่กำจัดชำระล้างสิ่งที่มีสกปรกโสโครกในหัวใจของตน

ถ้าความสกปรกโสโครกในหัวใจของตน ถ้ามันพุ่งมันชาน ที่มันทุกขมันยากอยู่นี้มันเป็นเรื่องโลกๆ ถ้าเรามีสติปัญญา ปัญญาอบรมสมาธิ ถ้ามันปล่อยวางๆ ขึ้นมา มันจะเป็นสัมมาสมาธิ

ใจ

สัมมาสมาธิถึงบอกว่ามันสว่างไสว มันส่องใสของมัน นั่นนะมันก็ทำความสะอาดของตนในหัวใจของตน แต่ทำในสถานะของการทำสัมมาสมาธิ การทำความสงบของใจเข้ามา

แต่เวลาถ้าจิตมันสงบจะยกขึ้นวิปัสสนานะ มันจะเห็นกิเลสเลยละ มันจะเห็นกิเลสว่า เราเคยคิดอย่างนี้ เรามีความเห็นอย่างนี้ ความเห็นอย่างนี้มันไม่ถูกต้องชอบธรรมทั้งสิ้น แล้วเวลามันเห็นตามความเป็นจริงขึ้นมา เวลาปัญญามันแยกมันแยะ กิเลสที่มันหลีกเร้น กิเลสที่มันหลบ เราก็ตามมันไม่ทัน เวลากิเลสที่มันพ่นตัวมา กิเลสที่เวลาเราล้มลุกคลุกคลาน มันขัดแข้งขัดขา เราก็เดินต่อไปข้างหน้าไม่ได้ แล้วจะทำอย่างไรละ

ถ้ามีครูบาอาจารย์ เราปรึกษา คั่นคว้า แล้วเราฝึกหัดตรวจจสอบขึ้นมา ฝึกหัดตรวจจสอบขึ้นมาเพราะอะไร เพราะ สพุเพ ธมฺมา อนตฺตา

สพุเพ ธมฺมา อนตฺตา ธรรมทั้งหลายต้องเป็นอนัตตา มันธรรมทั้งหลายต้องเป็นอนัตตา เวลาศึกษาคั่นคว้าธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ภาคปริยัติ นั่นนะเป็นธรรมวินัยขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

แล้วถ้าเราศึกษามาแล้วมันเป็นทางวิชาการ มันก็เป็นเรื่องโลกๆ นี่ไง มันเป็นภาคความจำใช้ใหม่ ถ้าภาคความจำขึ้นมา ธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าถึงสอนเอาไว้ว่า “ทรงจำธรรมวินัยแล้วให้ฝึกหัดปฏิบัติ” เวลาฝึกหัดปฏิบัติ นั่นนะมันจะเป็นข้อเท็จจริง

ถ้ามันเป็นทางโลก ทางโลกก็ทางศึกษาคั่นคว้าทางวิทยาศาสตร์นี้แหละเป็นทางโลก แล้วศึกษาคั่นคว้ามาแล้ว โดยธรรมชาติของสังคม ธรรมชาติของโลกนี้ เพราะคนเกิดมา เกิดมาจาก อริชชา เกิดจากความไม่รู้ขึ้นมา เกิดมาเป็นมนุษย์ เกิดมาพบพระพุทธศาสนา พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ เราศึกษาคั่นคว้ามาแล้ว ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ มันเป็นหลักในประเทศชาตินี้

ถ้าหลักในประเทศชาตินี้ ถ้าศึกษาๆ มา ศึกษาในภาคปริยัติมันก็เป็นเรื่องโลกๆ ใจ ถ้าเรื่องโลก มันก็เป็นประเพณีเป็นวัฒนธรรม เป็นสิ่งที่ว่าให้สังคมร่มเย็นเป็นสุขนี่ ี่ศาสนาแบบโลกๆ

แล้วถ้าจะเป็นธรรมล่ะ

ถ้าจะเป็นธรรม เราก็จะฝึกหัดประพฤติปฏิบัติ ถ้าฝึกหัดประพฤติปฏิบัติคือการเอาชนะตนเองไง เอาชนะตนเองต้องตนเองให้เข้าใจ ตนเองให้มีความรู้ ชนะตนแล้วถึงได้อบรมบ่มเพาะคนอื่นได้ ถ้าเราชนะตนเองไม่ได้ เห็นไหม

หลวงปู่เสาร์ หลวงปู่มั่นท่านชนะตัวท่านของท่านแล้ว พอชนะตัวท่านแล้วท่านถึงมาอบรมบ่มเพาะ อบรมบ่มเพาะ ท่านจะรู้จักกิเลส ท่านจะเข้าใจเรื่องของกิเลสไง

แล้วกิเลสมันเป็นอย่างไรล่ะ

โดยทางวิชาการทางโลก กิเลส ก็บอกจำนวนมันมา แล้วเราจะหาวิธีการที่จะชำระล้างมัน

มันก็เหมือนกับทางโลก เวลาเกิดศึกเกิดสงคราม กองทัพรบราฆ่าฟันกัน อันนี้มันเป็นเวลาธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าอบรมบ่มเพาะมา มันเป็นธรรมมาธิษฐานว่า กองทัพกองกิเลส นี่ไง เวลากองทัพกิเลสกับกองทัพธรรมมันรบพุ่งกันในหัวใจของตน

ในธรรมมาธิษฐาน ในองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไง เวลาพญามารผจญ พญามารยกทัพเข้ามาจะทำลายบัลลังก์ของเจ้าชายสิทธัตถะที่เวลาจะตรัสรู้เป็นองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เป็นธรรมมาธิษฐาน แต่มันเป็นข้อเท็จจริงจากภายในไง

เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแสดงธรรมกับหลานพระสารีบุตรไง “ถ้าเธอไม่พอใจอารมณ์ต่างๆ เธอต้องไม่พอใจอารมณ์ของเธอด้วย เพราะอารมณ์ของเธอก็เป็นวัตถุอันหนึ่ง”

เวลาผู้ที่ปฏิบัติ มันเป็นวัตถุเลย มันเป็นกองทัพจริงๆ เวลาปฏิบัติไปมันรู้จริงเห็นจริง มันเป็นความรู้อย่างนั้นจริงๆ นะ เป็นอย่างนั้นจริงๆ แต่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแสดงธรรมวินัยไว้ นี่ภาคปริยัติ เวลาศึกษาค้นคว้าก็เป็นอย่างนั้นจริงๆ แต่เป็นทางโลก เป็นภาคปริยัติ เป็นทางวิชาการ เป็นทางโลก เวลาปฏิบัติๆ มันจะรู้จริงเห็นจริงอย่างนั้นนะ อย่างนั้นจริงๆ

“อัญญาโกณฑัญญะรู้แล้วหนอ อัญญาโกณฑัญญะรู้แล้วหนอ”

เพราะองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้โดยอัสวักขยญาณ ทำลายอวิชชาในองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ครอบครวัของมารตายทั้งครอบครวัจากหัวใจขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า นี่มันเป็นข้อเท็จจริงในหัวใจขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าอยู่แล้ว เวลาแสดงธัมมจักขุ “อัญญาโกณฑัญญะรู้แล้วหนอ”

เขาก็รู้ สิ่งใดสิ่งหนึ่งเกิดขึ้น สิ่งทั้งหลายทั้งปวง มันพ้นจากการ สพุเพ ธมฺมา อนตฺตา สพุเพ ธมฺมา อนตฺตา แล้ว เพราะมันเป็นอกุปธรรม อกุปธรรม อกุปธรรมไม่มีเสื่อมสภาพ มันแปรปรวนเป็นอย่างอื่นไม่ได้อีกแล้ว ไม่ได้อีกแล้วเพราะอะไร

เพราะจิตที่เวียนว่ายตายเกิดในวัฏฏะมันไม่มีต้นไม่มีปลายทั้งสิ้น แต่เวลาสมุจเฉทปหาน ขณะนิโรธดับทุกข์ สิ่งใดสิ่งหนึ่งเกิดขึ้น สิ่งทั้งหลายทั้งปวงต้องดับเป็นธรรมดา สักกายทิฏฐิ วิจิกิจฉา สีลัพพตปรามาส สังโยชน์มันขาดไป นี่ไง นี่หลานของกิลศมัน ถ้ามันขาดไปแล้ว เชื้อไขอย่างนี้มันไม่มี ถ้าไม่มีก็เกิดอีก ๗ ชาติไป พระโสดาบันเกิดอย่างมากที่สุด ๗ ชาติ แล้วเวลาพระอานนทประพตติปฏิบัติไปถึงที่สุดแห่งทุกข์ไป

พอเกิดอีก ๗ ชาติ มันก็มีบุคคลคู่ที่ ๑ พระโสดาบัน คู่ที่ ๒ คู่ที่ ๓ คู่ที่ ๔ ถ้ามันเป็นชั้นเป็นตอนขึ้นไป นี่คือการฝึกหัดประพตติปฏิบัติธรรม ถ้าเป็นตามความข้อเท็จจริงนั้น

แต่เวลาเราปฏิบัติ เพราะเราเกิดมา เราเกิดเป็นมนุษย์ เกิดมาพบพระพุทธศาสนา เราเกิดมากับโลก เรามีพ่อแม่ของเรา องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามีนางมหายา มีพระเจ้าสุทโธทนะ ก็เป็นพุทธมารดา พุทธบิดา ก็มีพ่อแม่แม่มาเหมือนกัน

ในบรรดาสัตว์สองเท้า องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าประเสริฐที่สุด ประเสริฐที่สุด เพราะว่าสร้างอำนาจวาสนาบารมีมา เวลาศึกษาค้นคว้าประพตติปฏิบัติขึ้นมาตามข้อเท็จจริง เป็นพระอรหันต์ เวลาแสดงธรรมๆ เพราะอะไร

เพราะเวลาทางโลกไป ผู้ที่ฝึกหัดประพตติปฏิบัติใหม่เวลามาฟังเทศน์ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสอนอนุพุพิกธา อนุพุพิกธานี้คือสามัญของการอบรมบ่มเพาะชาวพุทธๆ ที่จะเข้ามานับถือพระพุทธศาสนา

อนุพุพิกธาก็ทาน เวลาทำทานแล้วจะมีอำนาจวาสนาได้เกิดเป็นเทวดา ก็ถือเนกขัมมะไป พอจิตใจควรแก่การงานแล้วองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าถึงแสดงอริยสัจ แสดงอริยสัจก็

ทุกข์ เหตุให้เกิดทุกข์ ทุกข์ดับ วิธีการดับทุกข์ นี่เป็นข้อเท็จจริง แล้วจะฝึกหัดๆ ขึ้นมาตามความเป็นจริงฯ ถ้ามันเป็นจริงของมันขึ้นมา

ในทางโลกๆ เวลาโช้วรรวมรถเขาขายรถของเขา เวลาลูกค้า ลูกค้าไปซื้อรถซื้อต่างๆ มา เวลารถมันมีปัญหาขึ้นมา เขาเรียกคืนใจ เรียกคืนไปทำไม เรียกคืนขึ้นไปเพื่อจะแก้ไขสิ่งใดที่มันชำรุดเสียหาย สิ่งใดที่มันเป็นอันตราย เขาเปลี่ยนให้ แล้วเขาคืนรถให้ นี่ไง เขาเรียกคืน เรียกคืนมา เรียกคืนเพื่อซ่อมเพื่อแซมของเขา แล้วเพื่อบริการลูกค้า

แต่เราฝึกหัดทางโลก ทางโลกเราเกิดเป็นมนุษย์ เกิดมาพบพระพุทธศาสนา เราศึกษาธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นทางวิชาการ เป็นทางโลกๆ ใจนี้เป็นภาคความจำ เราจะฝึกหัดประพฤติปฏิบัติขึ้นมาจะเอาความจริงขึ้นมา

ฝึกหัดปฏิบัติ แล้วถ้ากิเลสมันเรียกคืนละ

มันก็เข้าสู่ความจำอันนี้ไง มันก็เข้าสู่ความจำ กิเลสมันเรียกคืน พอกิเลสมันเรียกคืนโดยการฝึกหัดประพฤติปฏิบัติขึ้นมา เพราะกิเลสมันเป็นพญามาร มันเป็นอวิชา มันเป็นความไม่รู้ที่อยู่ในหัวใจของสัตว์โลก

แล้วถ้าฝึกหัดปฏิบัติขึ้นไป เวลามันก็ดมันขวาง มันก็ดมันขวางก็คือความลังเลสงสัยของเรา คือการปฏิบัติแล้วมันไม่ได้สมความปรารถนาของเรา นี่เวลามันก็ดมันขวาง กิเลสดิบๆ เลย กิเลสตัวเป็นๆ เลย กิเลสที่เป็นการกระทำของเราเลย แล้วเราก็ไม่รู้ไม่เห็น ไม่มีความเข้าใจกับมัน

แล้วถ้าเราไม่รู้ไม่เห็น ไม่มีความเข้าใจต่อมัน เวลากิเลสมันดีดมันคืน กิเลสมันพลิกมันแปลงขึ้นมา แล้วเราก็กลับมาทุกขร้อน มันกลับมาทุกข์มาร้อนนะ มันมีแต่ความทุกข์ความร้อน มันประพฤติปฏิบัติขึ้นมามันไม่เหมือนกับกระแสสังคมกระแสโลกที่บอก “ปฏิบัติธรรมต้องมีความสุขดี ปฏิบัติธรรมต้องมีความสงบระงับดี ปฏิบัติธรรมต้องมีความดีงาม”

นั่นมันเป็นเรื่องของทาน

เวลาทำทานๆ ทาน คือ ภาวนา เวลาทำบุญทำกุศล บุญมันก็มีความอิมใจ บุญมันก็มีความสุขความพอใจของมัน นี่ไง เวลาความพอใจนั้นก็มีความสุขอันหนึ่ง เวลาทำสิ่งที่ไม่พอใจขัดอกขัดใจ มันก็เป็นความทุกข์ มันก็เป็นบาป

มันเป็นบุญและเป็นบาป เวลาเป็นบุญและเป็นบาปของคน มันเป็นบุญเป็นบาปของหัวใจ สัตว์โลก มันเป็นเรื่องระดับของท่านไง

“ปฏิบัติแล้วต้องมีความสุข ปฏิบัติแล้วต้องมีความสุขบระจับ”

ถ้าคนมันพอใจอย่างนั้นมันอยู่แค่นั้นนะ แล้วกิเลสมันไม่เรียกคืนด้วย เพราะมันเป็นกิเลส อยู่แล้ว

แต่เราทำคุณงามความดีของเรา เราทำความสงบของใจของเราเข้ามา เวลาล้มลุก คลุกคลาน ล้มลุกคลุกคลานมา ถ้าทำได้ดีงาม มีความสงบสุขบ้าง ถ้าไม่มีความรอบคอบ ไม่มีเหตุ ที่จะรักษาหัวใจของตนให้มีความชำนาญ เสื่อมหมด

เวลามันเสื่อมขึ้นมา เห็นไหม เมื่อก่อนมันเคยดีงามกว่านี้ ทำไมเดี๋ยวนี้ทำอย่างนั้นไม่ได้ เมื่อก่อนเราเคยทำได้ เดี่ยวนี้ทำไมทำไม่ได้

กิเลสเยอะ กิเลสมันเรียกคืน เวลามันเสื่อมไป เวลามันเสื่อมมันก็กลับไปสู่ภาคความจำ กลับไปสู่โลก กลับไปสู่สามัญสำนึกของคน

แต่ถ้าเป็นทางโลกนะ เวลาทางโลกๆ คนเกิดมา คนเกิดมาแต่ละบุคคลแตกต่างกัน หลากหลายกัน เวลาที่มีความแตกต่างหลากหลายกัน คนที่เป็นบุญเป็นกุศลกับทางโลกเขาก็ทำ คุณงามความดีของเขา

เวลาทางโลกๆ ทางวิชาการ ภาคปริยัติๆ มันเป็นเรื่องนี้เป็นวัฒนธรรม วัฒนธรรมนะ เรา ดุสิต เข้าพรรษา ออกพรรษา ใ้อโฮ! มันมหัศจรรย์มาก มันมหัศจรรย์นะ แล้วเขามีความรื่นเริง มีความสงบสุขทั้งนั้นนะ

แต่ถ้าเป็นภาคปฏิบัติ ถ้าไปลุ่มไปหลงอย่างนั้น มันไปลุ่มหลงสิ่งที่เป็นเรื่องของโลก ใน หัวใจของเรามันมีแต่กิเลสต้นหาความทะยานอยาก มันสิ่งที่รบกวนใจในหัวใจมากมายมหาศาล เวลาจะฝึกหัดปฏิบัติขึ้นมา ศีล ศีล ๕ ศีล ๘ ศีล ๒๒๗ แค่นี้ ๘ สิ่งนั้นมันก็ไม่ควรเข้าไปยุ่งไปเกี่ยว แล้ว

เวลาทางโลกเขาเวลาเขามีศีล ๕ เขาทำสิ่งใดของเขาเป็นประเพณีเป็นวัฒนธรรมของเขา เขาทำได้ทั้งนั้นนะ แต่ถ้าศีล ๘ ความริ้นเร็ง เรื่องการฟ้อนรำ เรื่องสมโภช จบแล้ว เราพยายามห่างจากเขาห่างๆ จากเขา ห่างจากเขา ศีล ๑๐ ศีล ๒๒๗

ถ้านักรบๆ นักปฏิบัติขึ้นมา มันจะเอาความสงบสุขในหัวใจของตน ปฏิบัติขึ้นมาให้เป็นข้อเท็จจริงของตน ถ้าฝึกหัดเป็นข้อเท็จจริง เราจะห่างไกล พยายามห่างจากกิเลสมันไว้ ให้มีรั้วรอบขอบชิด

แล้วถ้าจะเริ่มต้นปฏิบัติ เรื่องประเพณี เรื่องวัฒนธรรม เรื่องทางโลกก็สาธุ มันเป็นกาลมัน เป็นเวลาของเขา มันเป็นกาลเป็นเวลา

มันเป็นต้นไม้ ต้นไม้มันต้องมีแก่น มีเปลือก มีกระพี้ ในเมื่อมันเป็นวัฒนธรรมของชาวพุทธ พระพุทธศาสนาใด ศาสนพิธี พิธีในพระพุทธศาสนา พิธีกรรมในพระพุทธศาสนา มันเป็นพิธีกรรม พิธีกรรมเพื่อจะให้สังคมมีสิ่งที่พึ่งพาอาศัย มันสิ่งที่จับต้องได้ มันเป็นเรื่องทางโลก

ถ้าพระปฏิบัติๆ เขาไม่ทำกันอย่างนั้น เขาพยายามจะหลบจะหลีกเรื่องอย่างนี้ ถ้าหลบ หลีกเพื่ออะไร เพื่อแหววววไฉ่ เพื่อดำรงชีวิตได้แหววววไฉ่ แล้วถ้าฝึกหัดปฏิบัติขึ้นมาให้เป็นข้อเท็จจริง เห็นใหม่ มันภาคปฏิบัติ

ทางโลกและทางธรรม

ถ้าทางธรรมๆ ขึ้นมา ถ้ามันปฏิบัติความเป็นธรรมขึ้นมา สติธรรม สมาธิธรรม ปัญญาธรรม ถ้าธรรมะมันเกิดขึ้นบนหัวใจของสัตว์โลก มันมีความสงบสุขของมัน แล้วจะพยายามทำคุณงาม ความดีของเรา เราฝึกหัดปฏิบัติของเราให้เป็นข้อเท็จจริงของเรา ถ้าฝึกหัดให้เป็นข้อเท็จจริงของเรา เห็นใหม่

ถ้าเป็นทางโลก ทางฆราวาสเป็นทางคับแคบ เราจำเป็นต้องหาเวลามาฝึกหัดประพฤติ ปฏิบัติ แล้วเราต้องห้วงหน้าที่การงานของเรา เห็นใหม่ เป็นทางคับแคบ มันมีเวลามันน้อยไฉ่

แล้วถ้าเป็นนักปฏิบัติๆ ไฉ่ ยิ่งบวชพระ ถ้าเป็นพระปฏิบัติด้วย ครูบาอาจารย์ แนวทางท่าน จะรักษาของท่านไว้ ท่านรักษาไว้ทำไม

รักษาไว้ ข้อวัตรปฏิบัติ ข้อวัตรปฏิบัติที่รักษาไว้ๆ รักษาไว้เป็นแนวทาง

สิ่งที่เป็นสัปปายะ สถานที่ที่เป็นสัปปายะ ผู้ที่ปฏิบัติเป็นสัปปายะไง เวลาครูบาอาจารย์ท่านรักษาไว้ ท่านบอก วัดมันเหมือนสระน้ำ สระน้ำเพื่อจะให้คนเข้ามาได้ดื่มได้กินได้ความชุ่มชื่นในหัวใจของเขา แล้วเวลาถ้าไม่มีข้อวัตรปฏิบัติขึ้นมา ทุกคนก็ทำแต่ความพอใจของตน ทุกคนก็ทำตามกิเลสของตนไง ทำให้น้ำนั้นเสียหาย ทำให้น้ำนั้นเป็นน้ำเสีย น้ำสกปรก แล้วใครจะใช้ดื่มกินได้ละ ถ้ามันจะใช้ดื่มกินได้ ให้เป็นน้ำสะอาด มันถึงมีศีลไง

ถ้ามีศีล มันก็ไม่ไปกับเขาแล้ว ถ้าไม่ไปกับเขานะ เวลาทำความสงบของใจเข้ามา ถ้าใจสงบ ถ้าไม่ไปกับเขาแต่มันอยากไป มันทำสงบไม่ได้ เพราะว่ากิเลสเป็นนามธรรมไง ความรู้สึกนึกคิดเกิดจากจิต แล้วเราควบคุมไม่ได้ นี่มันกิเลสล้วนๆ เลย ไม่ใช่ต้องกิเลสเรียกคืนหรือ

แต่ถ้าเราจะเอาความจริง เราจะเอาความเป็นธรรมในหัวใจ ศีล สมาธิ ปัญญา เราพยายามทำความสงบของใจให้ได้ ทำความสงบของใจให้ได้ มันก็ต้องลงทุนลงแรงกัน ถ้ากิเลสมันรุนแรง เราถึงมีการอดนอนผ่อนอาหาร เรามีการถือเนสัชชิกต่างๆ เพื่ออะไร เพื่อจะเข้าไปเผชิญหน้ากับมัน เข้าเผชิญหน้ากับมัน ก็เป็นปัจเจกตั้ง สันติภูมิโกโง

จิตตภาวนา จิตของตนถ้ามีความสงบระงับ มันมีความสงบระงับมันจะเป็นความปกติสุข แล้วความปกติสุข การภาวนาๆ ก็จิตตภาวนาไง ศีล สมาธิ ปัญญา

ปัญญาคืออะไร

ปัญญาที่เราแสวงหา ปัญญาที่เราจะเอาชนะกิเลส ปัญญามันเกิดใหม่ ถ้ามันไม่เกิดมันเป็นสัญญา สิ่งที่มีมันเป็นสัญญา เราก็มีความรู้สึกนึกคิดแต่มันจืดๆ มันชืดๆ ไร มันจืดๆ ชืดๆ เพราะอะไร เพราะทำสมาธิไม่เป็นไง

แล้วถ้าทำสมาธิเป็น แล้วมันจะเกิดอย่างไรละ

ทำสมาธิเป็นนะ ถ้ามันเป็นมิจฉา คนทำสมาธิ ทำสมาธิก็ทำเพื่อความสงบในใจดวงนี้ ถ้าเวลาใจมันสงบระงับแล้วมันส่งออก มันรู้มันเห็นสิ่งใดตื่นตื่นไปกับเขา แล้วถ้ามันเป็นจิตเป็นนิสัยนะ อภิญญา อภิญญาถ้ามันมีกำลังของมัน มันจะรู้ของมันเป็นเรื่องความลึกลับมหัศจรรย์

มันลึกลับที่ไหน มันไม่มีอะไรลึกลับเลย สิ่งที่จิตไปรู้ จิตไปรู้แล้วจิตก็เชื่ออย่างนั้นไง แต่ถ้ามีสติมีปัญญาถามว่า ที่เห็นนั่นคืออะไร ที่รู้ที่เห็นนั่นคืออะไร แล้วรู้ไปเพื่ออะไร สิ่งที่เราอยากรู้ๆ เราอยากรู้จักกิลเลสตันหาความทะยานอยากในใจของเราต่างหาก

เพราะกิลเลสในหัวใจของตนนะ สิ่งที่เป็นความลึกลับซับซ้อนคืออวิชชาคือความไม่รู้ แต่ความไม่รู้ แต่พอเราจิตมันสงบ มันมีกำลังของมัน มันจะเป็นโลกหรือเป็นธรรมละ

ถ้าเป็นโลกๆ มันก็ส่งออก

แล้วถ้าเป็นธรรมละ

พุทธะ ผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบาน

ถ้ามันจิตสงบแล้วมันเบิกบานของมัน มันมีความสุข ความสุขของเราละ

เวลาครูบาอาจารย์ที่ท่านออกธุดงค์ ออกฝึกหัดปฏิบัติ ไปด้วยความรีบเร่ง ด้วยความอาภาย ด้วยความอึดอมนะ อึดอมนเพราะอะไร เพราะเราจะหาความปกติสุข

ธุดงค์ๆ ธุดงค์ไปหาใคร

ธุดงค์ๆ ก็ไปหาพุทธะ หาผู้รู้ หาผู้ตื่น หาผู้เบิกบาน

แล้วหาอย่างไร แล้วหาที่วัดได้ไหม หาที่บ้านได้ไหม

หาที่ไหนก็ได้ หาที่ใจดวงนี้

เวลาเราสิ่งที่มีชีวิตใจ เราเกิดเป็นมนุษย์นี่ มีกายกับใจๆ ใจ แล้วเราจะแสวงหาหัวใจของเรานี่ไง ถ้าหัวใจของเรา พุทธะใจ ถ้ามันสงบระงับ มันเห็น มันรู้มันเห็นของมันตามความเป็นจริงของมันไง ถ้ามันรู้มันเห็นตามความเป็นจริง เราจะเข้าสู่ธรรม เราจะไม่ไปทางโลก

ทางโลกๆ เขาทำหน้าที่การงานของเขา ทำหน้าที่การงานของเขาเพื่อความประสบความสำเร็จในชีวิตของเขา เขาทำสิ่งใดขึ้นมาเขาได้ผลตอบแทนของเขาเป็นเงินเป็นทอง เป็นอำนาจวาสนาของเขา นี่ทางโลกๆ ทางโลกๆ มันยังอาศัยบุญและบาปเลย

ถ้าเป็นบาปเป็นอกุศล ไปเอารัตเอาเปรียบเขา มันผิดศีลผิดธรรมทั้งนั้นนะ ถ้ามันเป็นงานสุจริต เป็นความถูกต้องชอบธรรมของเขา เขาทำสิ่งใดด้วยสติด้วยปัญญาของเขา นี่ทางโลก ทางโลกคือหาทรัพย์สิน หาอำนาจวาสนา หาเงินหาทอง หาความสุขทางโลกๆ ให้อยู่ในศีลในธรรม

แต่เราจะไปเป็นทางธรรมของเรา ถ้าเราไปทางธรรมของเรา ทำหน้าที่ทางโลกอาบเหงื่อต่างน้ำเขามีความทุกข์ความยาก แต่เขาพอใจเพื่อผลประโยชน์ของเขา

เราทำทางธรรมๆ ไร ทางธรรมของเรา สิ่งที่เราศึกษาค้นคว้ามา ทางโลกคือทางภาคทฤษฎี คือความจำ เป็นประเพณีเป็นวัฒนธรรม ทางธรรมๆ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้านั่งอยู่โคนต้นโพธิ์ เวลาตรัสรู้ ตรัสรู้เองโดยชอบ ตรัสรู้เองด้วยอาสาชวักขยญาณทำลายอวิชชา ทำลายพญามารในหัวใจขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไร นี่ชนะมารๆ ไร

เวลาหลวงปู่เสาร์ หลวงปู่มั่นท่านฝึกหัดปฏิบัติของท่าน ท่านก็ไปหาที่สงบสงัดเพื่อหาหัวใจของตนจะเข้าสู่สัจจะความจริงในหัวใจของตน

เวลาฝึกหัดปฏิบัติขึ้นมา ถ้าไม่มีวาสนา กิเลสมันเรียกคืน เชื้อมหมด ทุกข์ยากทั้งนั้น แต่ถ้าเป็นธรรมๆ จากกิเลสเรียกคืน มันก็เป็นความจำ เป็นภาคทฤษฎี เป็นสัญญา

แต่ถ้าเป็นทางธรรมๆ เชื้อมขนาดไหน มันแปรสภาพขนาดไหน เราก็พยายามชวนชวายของเรา เพราะเราเคยทำได้ ถ้าเคยทำได้หนหนึ่ง เราจำสิ่งที่การกระทำอันนั้นแล้วพยายามสร้างคุณงามความดี สร้างสติ สร้างสมาธิ สร้างปัญญา สร้างจนมันเป็นข้อเท็จจริง

เวลามันเป็นข้อเท็จจริงนะ กิเลสมันสงบตัวลง กิเลสมันทนอยู่ไม่ได้หรอก กิเลสมันกลัวธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เพราะธรรมะมันมีเหตุและมีผล ธรรมทั้งหลายมาแต่เหตุ

กิเลสมันไม่มีเหตุมีผลของมัน กิเลสมันเป็นสันดาน มันเป็นความพอใจ มันกระพืดกระเฟียด มันหาหนทางเอาชนะเรามาตลอดเวลา ทั้งๆ ที่มันก็ชนะเรามาตลอดเวลาอยู่แล้ว มันเป็นข้อเท็จจริงในหัวใจของตน เพราะเราไม่เคยรู้และไม่เคยเห็นสิ่งใดๆ ทั้งสิ้น แล้วการฝึกหัดปฏิบัติขึ้นมามีดแปดด้าน

แต่ถ้ามันมีความสงบสุขนะ แล้วพยายามโน้มไป โน้มไปให้รู้ให้เห็น การรู้การเห็นโดยจิตตภาวนา มันไม่ใช่รู้ไม่ใช่เห็นด้วยภาคทฤษฎี ด้วยภาคความจำ ด้วยภาคทางโลก เพราะมันเป็นข้อเท็จจริงใจ

เพราะองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าฝากศาสนาไว้กับบริษัท ๔ เราเกิดมาเป็นมนุษย์ก็เกิดมาเป็นชาวพุทธ เราเกิดมาท่ามกลางพระพุทธศาสนา องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าให้สงฆ์ปกครองสงฆ์ใจ เพราะสงฆ์แต่ละยุคแต่ละคราว ยุคคราวที่พระสงฆ์ที่มีอำนาจวาสนาพระสงฆ์นั้นจะเป็นพระสงฆ์ที่ดีงาม พระสงฆ์ที่ฝึกหัดปฏิบัติขึ้นมาจะมีคุณธรรมขึ้นมาในใจ เห็นใหม่ เข้าสู่ธรรม

ฉะนั้น ถ้าเราเกิดมาเป็นมนุษย์ เกิดมาท่ามกลางพระพุทธศาสนา สิ่งนั้นมีอยู่ มีอยู่ในสังคมของพระพุทธศาสนา ถ้าเราเห็นประเพณีวัฒนธรรม เราเห็นแล้วเราก็ชื่นใจ ถ้าจิตใจเราเป็นธรรม ถ้าจิตใจเราเป็นโลกนะ มันเห็นแล้วมันก็ดมันขวางไปทั้งสิ้น มันทั้งบอกว่าเอาวัดเอาเปรียบไม่ช่วยสังคม นั่นเขาคิดของเขาไป

แต่ถ้าผู้ที่ประพฤติปฏิบัติใจ ชาวพุทธเขาส่งเสริมอีกต่างหาก เขาส่งเสริม เห็นใหม่ เพราะเราบวชเป็นพระ เราจะใช้ชีวิตแบบฆราวาสไม่ได้ ถ้าใช้ชีวิตแบบฆราวาสมันก็ไม่ใช่พระ ถ้าเป็นพระมันต้องใช้ชีวิตแบบพระ แล้วถ้าพระฝึกหัดประพฤติปฏิบัติขึ้นมา เราจะต้องมีศีลมีธรรมขึ้นมาในหัวใจของตน ถ้ามีศีลมีธรรมขึ้นมาในหัวใจของตน เรามีสติมีปัญญา แล้วเราจะทำอะไร

ทางโลกเขาทำหน้าที่การงานของเขา เขาก็ทุกข์ก็ยาก เขาก็เหนื่อยยากในชีวิตของเขา เราประพฤติปฏิบัติขึ้นมามันก็เหนื่อยยากเหมือนกัน เพราะมนุษย์เหมือนกัน เติบจนกรรม นั่งสมาธิภาวนา

เวลาเราใช้ปัญญาๆ ทางโลกๆ เขาผู้บริหาร เขาก็ใช้ปัญญาของเขา แต่ปัญญาของเขาเป็นวิชาชีพ เป็นหน้าที่การงานของเขา แต่ของเรา เวลาเราฝึกหัดประพฤติปฏิบัติขึ้นมา เราเดินจงกรม นั่งสมาธิภาวนา ถ้ามันเป็นปัญญาอบรมสมาธิก็ปัญญาตรีกี่ในธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ถ้าตรีกี่ธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า มันชนะความคิดทั้งหมด เพราะอะไร

เพราะความคิดมันประกอบไปด้วยรูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ มันประกอบไปด้วยขั้น ๕ ถ้าเราทำความเข้าใจเข้ามา มันผ่านความคิดเข้ามา ผ่านความคิดเข้ามาด้วยเหตุด้วยผล มันวางหมดๆ

รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ ขั้น ๕ จิต ความคิดเกิดจากจิต ความคิดประกอบไปด้วยรูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ ถ้าคิดพิจารณาเข้ามาแล้วเวลามันปล่อยวางรูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ มันจะเกิดความคิดได้อย่างไร มันก็หยุด เวลามันหยุดขึ้นมาๆ นั่นมันเป็นปัญญาอบรมสมาธิ เราฝึกหัดประพฤติปฏิบัติมันมีรสชาติแล้ว นี่ถ้ามันเข้าสู่ธรรมๆ มันลงทุนลงแรง

เวลาทางโลก เวลาทำหน้าที่การงานเป็นความทุกข์ความยาก เวลาเราเดินจงกรม นั่งสมาธิภาวนา มันมีความทุกข์ใหม่ มันก็เหนื่อยยากเหมือนกับทางโลกเขานั้นแหละ แต่เราทำด้วยความถูกต้องชอบธรรม เราค้นคว้าหาจิตใจ เราค้นคว้าหาจิตด้วยสติด้วยปัญญาใจ

ถ้าเราหายใจเข้านี้ก็พุท หายใจออกนี้ก็โธ เป็นอานาปานสติ เพราะจิตมันกำหนด จิตมันรู้ ถ้าเราใช้ปัญญาอบรมสมาธิ เราใช้ปัญญาที่จะค้นคว้าหาจิตของตน มันค้นคว้าหาจิตของตนมันก็ค้นคว้าความคิด เท่าทันความคิด ความคิดมันก็หยุด หยุดแล้วมันเหลืออะไร หยุดมันก็เหลือจิตใจ ถ้าเหลือจิต มันก็เห็นความมหัศจรรย์แล้ว เห็นใหม่

เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเทศน์หลานพระสารีบุตรไว้ “อารมณ์ของเธอก็เป็นวัตถุอันหนึ่ง”

แล้วถ้ามันเห็นวัตถุอันหนึ่ง เห็นอารมณ์ที่มันหยุด มันปล่อยวัตถุ ปล่อยวัตถุ ปล่อยวัตถุมันก็เป็นปัญญาอบรมสมาธิใจ แล้วถ้าเราปล่อยบ่อยครั้งเข้าๆ ถ้าจิตเห็นอารมณ์ละ จิตเห็นวัตถุละ

เวลาทางธรรมๆ เวลาศึกษาธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าใจ จิตคือผู้รู้ สิ่งที่เกิดอารมณ์นั้นคือสิ่งที่ถูกรู้ ขั้น ๕ คือถูกรู้ ความคิดคือถูกรู้ แต่ถ้าเราไม่ฝึกหัดปฏิบัติ ผู้รู้กับผู้ถูกรู้เป็นอันเดียวกัน มันไปหมดเลย

แต่ถ้าเราใช้ปัญญาอบรมสมาธิ มันปล่อยวางเข้ามา มันเท่าทัน เห็นใหม่ ผู้รู้กับสิ่งที่ถูกรู้ มันก็พิจารณาสิ่งที่ถูกรู้

ว่าดูจิตๆ นะ ดูจิตมันไม่เห็นจิตหรอก มันเห็นอารมณ์ เห็นแต่สิ่งที่ถูกรู้ เพราะจิตมันส่งออก มันเสวย เสวยขั้น ๕ มันเสวยขั้น ๕ มันเสวยด้วยสัญญา ด้วยรูป เวทนา สัญญา มันเสวย มันมี อารมณ์ความรู้สึก นี่อารมณ์ ถ้ามันดูก็ดูแค่อารมณ์ เพราะอารมณ์ดูอารมณ์ไง

แต่ถ้าเป็นปัญญาอบรมสมาธินะ ด้วยเหตุด้วยผลมันวาง วางอารมณ์ วางอารมณ์มันก็หยุดคิดไง เราก็พุทโธของเราไปเรื่อย ถ้ามันไม่มีความคิด แต่ถ้ามันคิด เราก็ใช้ปัญญาอบรมสมาธิ มันก็ปล่อยมา ปล่อยมาก็พุทโธต่อเนื่องๆ จนมีกำลังของมัน เห็นไหม ผู้รู้ ผู้รู้ พุทโธะ ผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบาน มันเห็นสิ่งที่ถูกรู้ สิ่งที่ถูกรู้ที่เป็นวัตถุอันหนึ่ง มันจับต้องได้เลยละ มันเห็นชัดๆ นะ นี่ถ้าเป็นธรรม

ไปทางโลกเหนื่อยยากยากแค้นขนาดไหน มันเป็นเรื่องกำไรขาดทุน มันสนุก มันพอใจ เหนื่อยขนาดไหนมันก็มี ความภูมิใจนะ

เดินจงกรม นั่งสมาธิภาวนา เพราะเราจะปฏิบัติบูชาของศัสมาเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า มันจะทุกข์มันจะยากขนาดไหน ความทุกข์นี่เป็นความทุกข์เพื่อเราจะเข้าไปเผชิญหน้ากับกิเลส แล้วความทุกข์นี้ถ้ามันแก้ไขของมันได้ ความทุกข์นี่เป็นอริยสัจ เป็นความจริง

ถ้าเป็นอริยสัจ เป็นความจริง เราจะรู้จักทุกข์ เหตุให้เกิดทุกข์ ทุกข์ควรกำหนด สมุทัยควรละ มันมีความพอใจ มันเดินจงกรม นั่งสมาธิภาวนาด้วยความรื่นเริง ด้วยความอาภาวนะ

แล้วถ้ามันสงบสุขเป็นข้อเท็จจริงนะ อย่าให้กิเลสมันเรียกคืน อย่าให้กิเลสมันดึงไป ถ้ามันดึงไป มันดึงของมันออกไป มันส่งตามไปกิเลส สิ่งนี้จะเบาบางลง สิ่งนี้ สิ่งนี้คือศีล สมาธิ ปัญญา ในหัวใจของตนมันจะออกนอกกลุ่มนอกรทาง มันเป็นข้อเท็จจริงในการฝึกหัดปฏิบัติ ข้อเท็จจริงในการฝึกหัดปฏิบัติเพราะสรรพสิ่งในโลกนี้เป็นอนิจจัง เกิดขึ้น ตั้งอยู่ และดับไป มันเป็นข้อเท็จจริงของมัน

แม้แต่วัตถุที่เราแสวงหา ดูเงินสิ ได้เงินมาใช้จ่ายหมดเลย อยู่กับเราแป๊บเดียวไปหมดแล้ว แล้วสมาธิจะอยู่กับเรามากน้อยขนาดไหน

แต่ถ้าเป็นผู้ฝึกหัดปฏิบัติ เขาจะรักษาของเขา ดูแลของเขา เพราะอะไร เพราะเริ่มต้นจากความสงบนี้ ศีล สมาธิ แล้วจะฝึกหัดใช้ปัญญา จะเห็นสติปัญญา ๔ ตามความเป็นจริง เราจะเข้าสู่ธรรมไหม เราไม่ยอมให้กิเลสเรียกคืน ถ้ากิเลสเรียกคืน กิเลสกับเราต้องต่อสู้กัน

เพราะถ้าฝึกหัดปฏิบัติไป เริ่มต้นถ้าเห็นสติปัญญฐาน ๔ ตามความเป็นจริงแล้ว มันจะเป็นระหว่างกองทัพกิเลสกับกองทัพธรรมแล้ว

กองทัพกิเลส กองทัพธรรม หมายความว่า เริ่มต้นฝึกหัดสมถกรรมฐาน ฐานที่ตั้งแห่งการงาน ถ้าเราทำสมถะ ทำสมาธิไม่เป็น จะเริ่มต้นจากอะไร ถ้าทำสมาธิไม่เป็น กิเลสเรียกคืบหมดละ มันเรียกคืบไปสู่ความจำ ภาคความจำไม่ใช่ความจริง

แล้วภาคความจำ เราจำได้ตลอดเวลา แล้วจำได้อย่างไร สัญญามันมีกับเราอยู่แล้ว เพราะขันธ ๕ มันมีของเราอยู่โดยธรรมชาติอยู่แล้ว

แต่ภาคความจริงละ ภาคความจริงเข้าสู่ธรรมไป ถ้าเข้าสู่ธรรม เห็นไหม ถ้าเราทำความเข้าใจของเราได้ ถ้าเราน้อมไปเห็นสติปัญญฐาน ๔ เรายกขึ้นสู่วิปัสสนา จากสมถกรรมฐาน วิปัสสนากรรมฐาน วิปัสสนากรรมฐานมันจะเป็นภาวนามยปัญญา ถ้าภาวนามยปัญญา ปัญญา เกิดจากการภาวนา

ถ้าปัญญามันเกิดจากการภาวนานะ คนที่มีวาสนามากน้อยขนาดไหน แล้วถ้าทำความเข้าใจของเราได้ ถ้าใช้สติปัญญาของตนได้ สติปัญญาของแต่ละบุคคลมันแตกต่างกัน

เวลาครูบาอาจารย์ของเรา จิตสงบแล้วพิจารณากายๆ พิจารณากายเหมือนกัน ก็พิจารณากาย เห็นกาย และใช้สติปัญญาแตกต่างกันไป จะมากจะน้อยขนาดไหนมันก็อยู่ที่วาสนา อยู่ที่ความชำนาญของแต่ละบุคคล

ฉะนั้น สิ่งที่เราที่เห็นขึ้นมามันเป็นปัจจุบันธรรม จะเข้าสู่ธรรมของอำนาจวาสนา และด้วยสติปัญญาโดยความรอบคอบของจิตดวงนั้น

ถ้าจิตดวงนั้นทำเป็นธรรม เราจะเข้าสู่ธรรม เราจะไม่เข้าสู่โลกอยู่แล้ว

เพราะเราเกิดมากับโลก เรื่องโลกเรารู้และเราเข้าใจของเราอยู่แล้ว ถ้าเรารู้เราเข้าใจของเราอยู่แล้ว สิ่งนี้เป็นของดั้งเดิม ของเก่าแก่ มีมาอยู่ตั้งแต่สมัยไหน

เวลาเราฝึกหัดปฏิบัติขึ้นมา สิ่งที่จะเป็นธรรมๆ ปัจจุบันนะ สดๆ ร้อนๆ สดๆ ร้อนๆ

เวลาเริ่มต้นขึ้นมามันทุกข์มันยากขึ้นมา สิ่งที่มีทุกข์มันยากขึ้นมาขนาดไหนมันเป็นข้อเท็จจริงของสิ่งมีชีวิต สิ่งมีชีวิตต้องมีอาหารโดยธรรมชาติ อาหาร ๔ เกิดที่ไหน เกิดอย่างไร เกิดในไข่ เกิดในครรภ์ เกิดในโอปาติกะ กำเนิด ๔ แล้วกำเนิดอย่างไร อยู่ภพในใด อยู่ในชาติใด กินอาหารอย่างไร

ฉะนั้น เวลาเราฝึกหัดปฏิบัติขึ้นมา มันจะเป็นภาวนามยปัญญา ปัญญาเกิดจากการกระทำของตน ถ้าปัญญาเกิดจากการกระทำของตน มันเป็นปัจจุบันธรรม มันไม่ได้ไปอ้างอิงของใครมา

เวลาเป็นทางโลก ศึกษาธรรมและวินัยขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ภาคปริยัติ นี้จำทั้งนั้นนะ จำขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ขนาดจำนะ ศึกษาไปมันยังมีศรัทธาขนาดนั้นนะ

เพราะเวลาศึกษามีความรู้แล้วมันจะเข้าใจได้เลย เข้าใจว่า ธรรมะพระพุทธรเจ้าเป็นอย่างนี้ พุทที่ไหน พุทเมื่อไหร่ พุทกับใคร แล้วพุทเพื่ออะไร เวลาเราจะการกระทำให้ได้อย่างนั้น ถ้าคิดอย่างนี้มันแก้กิเลสไม่ได้ พุทเมื่อไหร่ ทำอย่างไร รู้หมดแล้ว รสชาติมันก็เป็นอย่างนั้นนะ

แต่เวลาเราฝึกหัดปฏิบัติของเรา มันเกิดจากเรา เกิดจากเรา ถ้ามันไปตรงกับธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามันก็ไม่เสียหาย แต่มันจะเกิดจากเรา เกิดจากการขุดคุ้ย เกิดจากการค้นคว้า เกิดจากปัญญาของเรา ถ้าเกิดจากปัญญาของเรา ในปัจจุบันๆ มันเกิดจากศีลสมาธิ ปัญญา เพราะศีล สมาธิ ปัญญาคือมรรค ๘ มรรค ๘ มันฝึกหัดปฏิบัติเข้ามาเป็นขั้นเป็นตอนขึ้นมา

ฉะนั้น เวลากิเลสมันไม่มีเหตุมีผล มันทำลายล้างอยู่ตลอดเวลา แต่ธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามันมีเหตุมีผล มีขั้นมีตอนนะ เวลาทำความเข้าใจ ขณิกสมาธิ อุปจารสมาธิ อธิปนาสมาธิ

ทำไมขณิกะละ

ขณิกะก็เริ่มต้นฝึกหัดปฏิบัติใหม่ มันเข้าไปจุ่มๆ เข้ามาได้บ้างไม่ได้บ้าง แล้วรักษาของเราไม่ได้หรอก ถ้าฝึกหัดปฏิบัติต่อไปมันจะมันคงของมันขึ้นมา มันคงขึ้นมา มันสงบด้วย อุปจาระ รู้

ได้ ยังรับรู้เสียง ฐูรตต่าง ๆ ถ้าทำต่อเนื่องไป ๆ นะ มันอัปปนาสมาธิ มันลงถึงฐาน สักแต่ว่าปรากฏ มันรู้ไม่ได้เลย ต้องคลายออกมามันถึงจะเป็นอุปจาระ อุปจาระนี้แหละที่เราจะฝึกหัดวิปัสสนา

ถ้าฝึกหัดวิปัสสนาเพราะอะไร เพราะมันคิดได้ไง

เวลาบอก สมาธิมันคิดไม่ได้ สมาธิมันเป็นหนึ่ง

เป็นหนึ่ง แต่จะฝึกหัดก็ต้องอาศัยความเป็นหนึ่งเป็นพื้นฐานนั้น แล้วอุปจาระมันจะคิดของมันในสติปัฏฐาน ๔ ในกาย ในเวทนา ในจิต ในธรรม แล้วฝึกหัดปฏิบัติขึ้นมา เวลามันเป็นข้อเท็จจริง มันเป็นปัญญา จิตตภาวนา มันเป็นภาวนามยปัญญา ปัญญาเกิดจากจิตดวงนั้น

ถ้ามันจะเกิดซ้ำ เกิดที่มันเหมือนธรรมและวินัยขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า มันก็ไม่แปลกประหลาด แล้วไม่เสียหายด้วย

แต่มันเป็นความจริง ความจริงเพราะมันจิตตภาวนาไป เพราะมันเกิดจากการภาวนาของจิตดวงนั้นไง มันเป็นภาวนามยปัญญา ปัญญาเกิดจากจิตของตนไป ภาวนาเกิดจากจิตของตน ใ้อโฮ! มันประหัดประหารนะ กิเลสมันหลบซ่อนไม่ให้เห็นหัวมันเลยละ มันกลัวหัวมันจะขาด เพราะธรรมจักร ธรรมจักรมันบีบบีบไฟเลย มันจะชำระล้างกิเลส

ถ้าเป็นความจำ ๆ เป็นทางโลก มันเป็นกงจักร กงจักรเบียดเบียนและทำลายล้างกันตลอดเวลา ไม่มีสิ่งใดเป็นคุณประโยชน์กับใครทั้งสิ้น

เป็นธรรมจักร ๆ ธรรมจักรมันต้องเป็นภาวนามยปัญญา ปัญญาเกิดจากการภาวนา ถ้าปัญญาเกิดจากการภาวนา มันเกิดจากการฝึกหัดจากใจดวงนั้น ถ้าเกิดจากใจดวงนั้นเป็นจิตตภาวนาที่จะบีบบีบไฟกิเลสในใจดวงนั้น

ถ้ากิเลสเป็นนามธรรม ๆ แต่มันรู้มันเห็นของมัน มันพิจารณากาย เวลาพิจารณาเท่าทัน แล้วมันปล่อย

มันปล่อยวางขนาดไหน นี่คือการฝึกหัดให้สติปัญญาคมกล้า คมกล้าแล้วความบ่อยครั้ง เข้ามันเท่าทันอารมณ์ความรู้สึกทั้งหมด แล้วถ้าฝึกหัดปฏิบัติจนทำได้แล้วนะ มันทัน

ถ้ามันไม่สะดวกสบาย มันไม่อาจหาญ ก็กลับมากำความสงบของใจเข้ามา ใจสงบแล้ว เวลาปล่อย มันเข้าสู่ภาวนามยปัญญา ปัญญาคือธรรมจักรที่มันจะหมุนเข้ามา เพราะมันเท่าทัน อารมณ์จะเบาลงๆ การกระทำจะคล่องตัวขึ้น จะดีขึ้น นี่ไง การฝึกหัดทำซ้ำ ทำซ้ำ ทำซ้ำเพื่อความคล่องตัว ทำซ้ำเพื่อการเข้าไปสู่ไม่ไปทาง ๒ ส่วน อัดตกิลมถานุโยค กามสุขัลลิกานุโยค

ทำซ้ำ ทำซ้ำเพื่อความสมดุลทางสายกลาง ทำซ้ำ ทำซ้ำ ถ้ามันทางสายกลาง มัชฌิมาปฏิปทา เวลามันลงสู่มัชฌิมาปฏิปทาสมดุลและพอดีของจิตดวงนั้นนะ มันไม่ใช่ปล่อยวาง มันสมมุจเฉตพหวน มันขาด ขณะนี้โรธเกิดเดี๋ยวนี้

“อัญญาโกณฑัญญะรู้แล้วหนอ อัญญาโกณฑัญญะรู้แล้วหนอ”

มันมีข้อเท็จจริงจากจิตดวงนั้น มันถึงเป็นสัจจะเป็นความจริงใจ

นี่เราฝึกหัดๆ ขึ้นมา จากที่กิเลสมันดิบๆ กิเลสที่มันครอบงำหัวใจของตน พยายามศึกษา ค้นคว้า พยายามกระทำขึ้นมา มันจะเหนื่อยมันจะยากขนาดไหน เหนื่อยยากเพื่อชำระล้างกิเลส มันเหนื่อยยาก เหนื่อยยากกว่าการกระทำในหน้าที่การงานทางโลก แต่มันเหนื่อยยาก เหนื่อยยากเหมือนกัน แต่เหนื่อยยากอย่างนี้เหนื่อยยากด้วยความพอใจ เหนื่อยยากอย่างนี้เพื่อจะรู้จริง เหนื่อยยาก จะเป็นทุกข์ ทุกข์เป็นอริยสัจ ทุกข์เป็นความจริง

ถ้าไม่รู้กิเลส ไม่เห็นกิเลส มันก็ไม่รู้จักว่ากิเลสเกิดจากอะไร

ทุกข์เป็นสัจจะ ทุกข์เป็นความจริงใจ ทุกข์เป็นอริยสัจใจ

แต่ทุกข์มันเกิดจากอะไรละ

ตัดหาความทะยานอยาก ตัดหาความทะยานอยาก สักกายทิฏฐิคือความเห็นผิดของจิต จิตมันเห็นผิดของมันตั้งแต่ดั้งเดิม ตั้งแต่ต้นมา ตั้งแต่ดึกดำบรรพ์มาที่เวียนว่ายตายเกิดในวัฏฏะ จิตเห็นผิดมาตลอด มันถึงยึดมั่นถือมั่น มันถึงเป็นอวิชชา มันถึงเวียนว่ายตายเกิดในวัฏฏะไม่มีต้น ไม่มีปลายใจ

แต่ด้วยวาสนานะ ที่เกิดมาเป็นมนุษย์พบพระพุทธศาสนา แล้วมีอำนาจวาสนามาได้ ฝึกหัดประพฤติปฏิบัติ แล้วฝึกหัดปฏิบัติขึ้นมา การฝึกหัดถ้าเป็นทางโลกก็เป็นทางโลกเลย ถ้าฝึกหัดปฏิบัติขึ้นมา ถ้ากิเลสมันเรียกคืน มันก็เข้าสู่สัญญา เข้าสู่ความจำ เข้าสู่โลกใจ

ถ้าเข้าสู่ธรรมๆ เราต่างหาก เราต่างหากที่เป็นคนขวนขวาย เราต่างหากเป็นผู้การกระทำ เราต่างหากที่รู้ที่เห็น เราต่างหากที่ไม่สงสัยใดๆ ทั้งสิ้น เพราะเราเป็นผู้รู้ผู้เห็น

ความลับไม่มีในโลก ความลับไม่มีในโลก

ถ้าเป็นทางโลกๆ ความลับทั้งหมดเลย เพราะเราไม่รู้จักกิเลส เราไม่เห็นกิเลส เราไม่เห็น อวิชา

ถ้าเป็นทางธรรมๆ เราฝึกหัดปฏิบัติ กิเลสมันเรียกคืน เราก็ต่อสู้แย่งชิงมันกลับมา เวลามัน เป็นปัญญาๆ เป็นภาวนามยปัญญาขึ้นมา เรารู้เราเห็นทั้งหมดไง เราเห็นความทุกข์ เราเห็นความ ยึดมั่นถือมั่น เราเห็นสิ่งนี้ทำให้เกิดทุกข์

ถ้าพิจารณากาย พิจารณาเวทนา พิจารณาจิต พิจารณาธรรม เวลามันปล่อยๆ ปล่อยแต่ ละครั้งแต่ละคราวเพื่อปรับความสมดุลของมันให้เข้าสู่มัชฌิมาปฏิปทา เพื่อความเป็นทางสาย กลางในพระพุทธศาสนา

ทำ กระทำซ้ำ ซ้ำแล้วซ้ำเล่า การทำกระทำตามพร้อมของตนไง มันเกิดกิจจญาณ เกิดสังจ ญาณ เกิดการกระทำวรอบ ๑๒ เวลานิโรธ ขณะที่มันดับ มันไม่ใช่ปล่อยวาง กิเลสตาย สังโยชน์ ชาติ สักกายทิฏฐิ วิจิกิจฉา สีลัพพตปรามาส

แต่ดั้งเดิมทำไมมันทุกข์ ทำไมมันสงสัย ก็เพราะไม่รู้ไง ก็ไม่รู้ว่ามันจะไปแก้กันตรงไหน ก็ไม่ รู้ที่มันจะจับต้องอย่างไร ถ้าเป็นทางโลก ปัญญามากมาย ธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัม พุทธเจ้าศึกษาค้นคว้ามาหมด จะพูดแ่งใดทำนองใด รู้ทั้งนั้นนะ รู้ด้วยจำใจ รู้ด้วยโลกใจ

แต่ภาคปริยัติ ปฏิบัติ เรามาฝึกหัดปฏิบัติ มันจะล้มลุกคลุกคลานขนาดไหน เราก็ทำของ เราขึ้นมา เวลามันสงบสุขขึ้นมา จิตสงบสุข เพราะว่าสัมมาสมาธิ สมถกรรมฐาน

ไม่มีสมถกรรมฐาน ทำอะไรไม่ได้หรอก เพราะกระทำให้มันเจ็บไปด้วยอวิชา มัน เจ็บไปด้วยกิเลส ไม่ต้องเรียกคืนหรอก กิเลสมันครอบงำเลย

เราทำความสงบขงใจ เพราะเราจะทำจิตของเราให้พ้นจากการครอบงำของกิเลส เพราะ กิเลสมันครอบงำไม่ได้ มันถึงเป็นสัมมาสมาธิ

แล้วสัมมาสมาธิมันอยู่ได้ไหม

ไม่ได้หรอก เจริญแล้วเสื่อม เสื่อมแล้วเจริญอยู่อย่างนั้นนะ แต่เราก็ทำสมาธิของเราให้มั่นคงของเราให้ได้ เพราะถ้าไม่มั่นคง ไม่มีกำลัง ไม่มีกำลังคือมันเกิดภาวนามยปัญญาขึ้นมาไม่ได้ มันเกิดสัญญาทั้งหมด กิเลสมันเรียกคืนใจ กิเลสมันเรียกคืน มันดึงกลับ มันดึงไปดึงมาจากกิเลสกับกรรม

กิเลสคือความพอใจ คือความสะดวกสบาย คือความลุ่มหลงของเรา

กรรม กรรมคือความเพียร ความวิริยะ ความอดุทธสาหะ ความสมดุขของมัน ถ้าความสมดุขของมัน มันก็มีความสงบสุขของมัน

ทำบ่อยครั้งเข้าจนมีกำลัง ถ้ามันน้อยไป มันเห็นสติปัฏฐาน ๔ เห็นสติปัฏฐาน ๔ มันฝึกหัดใช้ปัญญา แล้วปัญญาอย่างนี้ปัญญาไปสู่กรรม ปัญญาสู่ภาคปฏิบัติ ปัญญาของเรา ปัญญาของเรามันจะเหมือน หรือมันจะไปสมดุขไปคล้องจองกับของใคร กรรมของสัตว์ ถ้ามันเป็นภาวนามยปัญญา เรารู้ของเรา เพราะมันมีรสมีชาติ แล้วมันบีบมันบีบ มันประหัตประหารใจ มันเร็วมันหมุน

ประหัตประหารอะไร

ประหัตประหารด้วยอารมณ์ ประหัตประหารอารมณ์ทุกข์ๆ นี่ ประหัตประหารสิ่งที่มันสะสมในใจนี้ มันประหัตประหารไปเรื่อยจนสมดุข เวลานั้นขณะนิโรธ ดับ สังโยชน์ขาดตั้งแขนขาด ถ้ามีขณะเหมือนแขนขาด คือกิเลสมันหลุด มันขาดไปต่อหน้าต่อตา

ยถาภูตัง รู้ว่ากิเลสขาด เกิดญาณทัสสนะ รู้ชัดเจน

เพราะชัดเจน นี่ไง สักกายทิฏฐิ วิจิกิจฉา สีสัปปตปราคาสัง เพราะสักกายทิฏฐิ ความเห็นผิด ความเห็นผิดของจิต ความเห็นผิดของจิตได้สำนึก มันเห็นถูก เห็นถูกแล้วสำรวจด้วย เห็นถูกแล้วประหัตประหารด้วย มันถึงตั้งแขนขาด ขาดตั้งแขนขาด กิเลสขาดไปจากใจเลย มันถึงไม่สักกายทิฏฐิ มันถึงไม่มีวิจิกิจฉา ไม่ลูบไม่คลำ ไม่มีสีสัปปตปราคาสัง เพราะสักกายทิฏฐิมันขาดไปชัดเจน กิเลสเรียกคืนไม่ได้อีกแล้ว เพราะมันเป็นอกุปปกรรม กรรมที่กรรมแท้ๆ กรรมคงที่ตายตัว

“อัญญาโกณฑัญญะรู้แล้วหนอ”

ฝึกหัดปฏิบัติต่อเนื่อง ต่อเนื่องขึ้นไปเป็นบุคคลคู่ที่ ๒ คู่ที่ ๓ คู่ที่ ๔ สติปัญญาจะต้องละเอียดลึกซึ้งกว่านี้ ลึกซึ้งกว่านี้เพราะกิเลสมันละเอียดขึ้น การฝึกหัดปฏิบัติมันถึงต้องรอบคอบขึ้น รอบคอบขึ้นจากจิตที่มันภาวนาเป็น

เป็นเพราะอะไร

เป็นเพราะสักกายทิฐิ วิจิกิจฉา สีลัพพตปรามาสไป เป็นเพราะกิเลสมันขาดไปไป เพราะกิเลสขาดไป มันรู้มันเห็นของมันไป มันเข้าใจของมันไป พอมันเข้าใจของมัน มันรู้แล้วว่าต้องทำอะไรอย่างใดต่อเนื่องไป มันถึงมีชั้นอย่างหยาบ ชั้นอย่างกลาง ชั้นอย่างละเอียด ในหัวใจของตนไป เวลาทำขึ้นไปมันจะเป็นสติ มหาสติ ปัญญา มหาปัญญา ปัญญาอัตโนมัติของมันขึ้นไป

ถ้าขึ้นไป การฝึกหัดปฏิบัติขึ้นมา คราวนี้ ตั้งแต่ว่ามีบาทฐานที่มันเป็นธรรมในหัวใจของตนแล้ว การกระทำของเราขึ้นมามันทำด้วยความอาจหาญ

ครูบาอาจารย์ของเราจะ แลกด้วยชีวิตเลย เพราะปัจเจกตั้ง สันทิฐิโก สิ่งที่เราสู้ขึ้นมา จากผลงานของเรา แล้วสิ่งที่กิเลสมันลึกซับซ้อนในใจมันปิดบังขนาดไหน ก็วิงหากูบาอาจารย์นี้ ครูบาอาจารย์ที่เป็นธรรมนะ ท่านก็คุ้มครองดูแลให้เราทำต่อเนื่องขึ้นไป

“เออ! ดีแล้วละ ทำของเราขึ้นมา”

เห็นใหม่ ธรรมะมันมีเหตุมีผล มีชั้นมีตอน ยกจิตของตนจากปุถุชนคนหนา จากที่เป็นน้ำเป็นวัตถุธาตุที่มันอยู่กับพื้นเลย ยกขึ้นให้มันสูงขึ้น ยกขึ้นให้จิตของเรามีมาตรฐานขึ้น

ถ้ามีมาตรฐานขึ้น เราพยายามจะยกจิตให้มีมาตรฐานขึ้น เราก็ต้องทำความสงบของใจเข้ามา เพราะบาทฐานที่เราทำมา สมถกรรมฐาน วิปัสสนากรรมฐาน

ทำความสงบของใจให้ได้ ถ้าใจสงบแล้วมันมีพื้นฐาน พื้นฐานของคุณธรรมอันนี้มันมีมาตรฐานไป

แต่เดิมปุถุชนคนหนาไม่มีอะไรเป็นพื้นเป็นฐานเลยนะ ไหลไปกับอากาศธาตุ แต่ทำความสงบของใจเข้ามา รวมขึ้นมาให้เป็นสัมมาสมาธิ ให้จิตมีความปกติสุข มีความมั่นคง แล้วฝึกหัดปฏิบัติขึ้นไป พิจารณาแล้วพิจารณาเล่าจนถึงที่สุด เวลานิโรธ ขณะดับแล้ว เป็นสมุจเฉทปหาน มีคุณธรรมในหัวใจเป็นข้อเท็จจริงเลย เป็นสมบัติส่วนตัวเลย

ผู้ใดเห็นธรรม ผู้นั้นเห็นตถาคต พุทธะ ผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบาน แล้วสำรอกกายกิลสไปชั้นหนึ่ง แล้วยกขึ้นสู่วิปัสสนา มาตรฐานของบุคคล ๔ คู่ ยกขึ้นสู่วิปัสสนา ถ้ายกขึ้นสู่วิปัสสนา มันจะเห็น สติปัฏฐาน ๔ ตามความเป็นจริงอันนั้น

เวลาครูบาอาจารย์ที่พิจารณากายคู่ที่ ๑ คู่ที่ ๒ คู่ที่ ๓ คู่ที่ ๔ พิจารณากายต่อเนื่องกันไป เวลาครูบาอาจารย์แต่ละองค์ ถ้าพิจารณากาย ถ้ามันไม่ได้ก็เปลี่ยน เปลี่ยนคือว่า มันมีเวทนา มันมีผัสสะ เศร้าหมอง มันมีธรรมารมณฺ์ สิ่งใดสิ่งหนึ่ง นี่ฝึกซ้อม หัวใจต้องฝึกซ้อม ฝึกซ้อมขึ้นมา เพื่อให้มีผลงานกระทำของเราขึ้นมา เวลาฝึกซ้อม ฝึกซ้อมจากจิตใจ

พระพุทธานุชาไม่เชื่อสิ่งใดทั้งสิ้น

เวลาเทวดา อินทร์ พรหมมาฟังเทศน์องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เวลาเทวดา อินทร์ พรหมถ้าเป็นอริยบุคคล เขาก็มีคุณธรรมในหัวใจของเขา พระโสดาบันอีก ๗ ชาติก็เกิดเป็นเทวดา นี่แหละ จะเกิดเป็นมนุษย์ก็ได้ จะเกิดสิ่งใดก็ได้ แล้วถ้าเกิดแล้วถ้ามีอำนาจวาสนา เวลาภาวนาไป ทะลุปรุโปร่งไป สิ้นกิลสไปเลย ไม่เกิดอีกเลย

แต่ถ้าฝึกหัดปฏิบัตินะ ฝึกหัดปฏิบัติ บุคคลคู่ที่ ๒ ถ้าบุคคลคู่ที่ ๓ ไม่เกิดบนกามภพเลย กามภพที่ตั้งแต่เทวดาลงมาไง เวลาเทวดา ๖ ชั้น เวลาพรหม ๑๖ ชั้น แล้วพรหมชั้นไหน แล้วพรหม อย่างไม่

ถ้ามันเป็นจริงๆ มันมีเหตุมีผลไง ครูบาอาจารย์ที่ปฏิบัติแล้วทำนุรู้เลย จิตดวงนี้ไปเกิดที่ ไหน เกิดอย่างไร เกิดเมื่อไหร่ แล้วเกิดแล้วจะต่อไปอย่างไร

แต่ในปัจจุบันเราเป็นปุถุชน เราเกิดมาจากอะไร เกิดจากพ่อจากแม่ ใช่ เกิดจากพ่อจากแม่ เพราะการเกิดเป็นมนุษย์ไง การเกิดเป็นมนุษย์มีกายกับใจนะ ในปัจจุบันนี้เรามีอำนาจวาสนา ของตน เราจะมาฝึกหัดประพฤติปฏิบัติของตน

แค่ฝึกหัดปฏิบัติขึ้นมามันจะปฏิบัติอะไร หน้าที่การงานของเราทำมาหากินงานล้มมือ แล้ว เราจะปฏิบัติที่ไหน

บวชเป็นพระ บวชเป็นพระต้องศึกษาหาความรู้ ศึกษาหาความรู้มาก็เพื่อฝึกหัดปฏิบัตินี้ไง เพราะว่าการศึกษาหาความรู้เป็นการชำระล้างกิเลส การปฏิบัติเป็นงานในพระพุทธศาสนา งานในพระพุทธศาสนาฝึกหัดประพฤติปฏิบัติ เติบงาม นิ่งสมาธิภาวนา ฝึกหัดเพื่อรู้จักจิตของตน

ถ้ารู้จักจิตของตน ถ้าเรารู้เราเห็นนะ เราเห็นพุทธะ เราทำความเข้าใจได้ เราจะไปสงสัยศาสนาเรื่องอะไร แล้วถ้ายกขึ้นสู่วิปัสสนา เราเห็นกิเลส เรายังมีหวัชจรรย์ อ้อ! กิเลสเป็นอย่างนี้ แล้วกิเลสเป็นอย่างนี้ เราพ่ายแพ้มันตลอด กิเลสเป็นอย่างนี้แล้วเราฝึกหัดใช้ปัญญาๆ อ้อ! มรรคสามัคคีมันเป็นแบบนี้ เวลาธรรมจักรมันหมุน มันหมุนด้วยปัญญาของตน

แต่ก่อน เริ่มต้นพ่ายแพ้ กิเลสย่ำยีมาตลอด แต่พอเราฝึกหัดปฏิบัติขึ้นมา จะทุกข์ยากขนาดไหน ด้วยอำนาจวาสนาบารมีของตน เราไม่ท้อแท้ไม่ท้อถอย เราจะการกระทำของเรา ถ้าการกระทำนั้นเป็นสัมมาทิฐิความถูกต้องชอบธรรม มันต้องชนะกิเลส มันต้องปราบปรามกิเลสเป็นขั้นเป็นตอนขึ้นมา ถ้าปราบปรามกิเลสเป็นขั้นเป็นตอนขึ้นมา นี่มาตรฐานของมันยกขึ้น มีขั้นมีตอนของมันขึ้นมา มีขั้นมีตอนขึ้นมา เห็นไหม

เวลาครูบาอาจารย์ในวงกรรมฐานไป ธรรมสภาจตุร เอตมมุงคฺลุมุตฺตมํ ฐฺมโต ในครอบครัว กรรมฐานจะรู้ได้ว่าใครทำได้มากได้น้อยขนาดไหน ด้วยอะไร ด้วยเทศนาว่าการนี้ ถ้า ธรรมสภาจตุรฯ ถามกันตรงๆ เลย เพราะอะไร เพราะผู้ที่ฝึกหัดปฏิบัติก็อยากจะมีครูบาอาจารย์ที่ดี แล้วตรงๆ อย่างนั้นนะ

ไม่ใช่ครูบาอาจารย์ที่อ้อม อ้อม ภาวนาไม่เป็นไป ไปอีลุ่ยฉุยแฉก

ทางตรงๆ อยู่ที่นี่ มัคโค ทางอันเองอยู่ที่นี่ ทำไมแข็งไม่จัดการ ทำไมแข็งไม่ชวนชวาย ไปชวนชวายอะไรนอกกลุ่มนอกทาง เพราะอะไร เพราะครูบาอาจารย์ไม่เป็นไป ถ้าครูบาอาจารย์เป็น ทั้งเลย

อย่างที่ว่า เข้าพรรษา ออกพรรษา ประเพณีวัฒนธรรมมากมายมหาศาล แล้วนักปฏิบัติไปยุ่งอะไรกับเขา ยิ่งยุ่งอะไรกับเขา วันเวลาผ่านไป แล้วเวลาจิตที่มันไปรู้ไปเห็นสิ่งใดเข้าแล้วมันชอบ มันหลงระเริงไป เสียหายหมดเลย

ครูบาอาจารย์ที่ท่านเป็นธรรมไม่ให้ยุ่งเรื่องอย่างนี้เลย

สถานที่ที่เป็นสัปปายะ สถานที่ที่เป็นสัปปายะที่สงบสงัดขึ้นมา เพราะต้องการจิตที่เป็นสัปปายะ กายวิเวก จิตวิเวก พหวิเวกแล้วฝึกหัดใช้ปัญญาขึ้นไป งานในพระพุทธศาสนาใด งานอันยิ่งใหญ่ใด แล้วเราจะฝึกหัดปฏิบัติเอาข้อเท็จจริงในหัวใจของตน

ถ้าเอาข้อเท็จจริงในหัวใจของตน มันจะทุกข์มันจะยากขนาดไหน เพราะเกิดเป็นมนุษย์แสนทุกข์แสนยาก เวลาแสนทุกข์แสนยาก แสนทุกข์แสนยากเพราะกิเลสมันบีบมันคั้น

ถ้าทางโลกนะ ปัจจัยเครื่องอาศัยเขาหาอยู่เขาหาได้ รัฐสวัสดิการเขาอยู่ได้ตลอดชีวิตเลยล่ะ แต่เขาหาที่พึ่งไม่ได้ ของเราต้องหาอยู่หากินเองนะ หาอยู่หากินเองแล้วยังต้องมาภาคปฏิบัติอีก

เวลาภาคปฏิบัติขึ้นมาให้เป็นแก่นเป็นสาร เป็นมนุษย์ที่ดีงาม ถ้าเป็นพระก็เป็นพระที่ดีงาม แล้วเป็นพระปฏิบัติก็ปฏิบัติให้ถูกต้องชอบธรรม อย่าให้กิเลสมันเรียกคั้น เรียกคั้นไปมันเป็นภาคความจำ ภาคความจำมันเป็นภาคทางโลก มันเป็นความจำใจ

ความจำมหัศจรรย์ในพระพุทธศาสนานะ ถ้าชื่อตรงชื่อสัตย์ก็ยังคงเป็นคุณงามความดีอยู่ แต่ถ้าฝึกหัดปฏิบัติขึ้นมา เราต้องฝึกหัดปฏิบัติให้เป็นข้อเท็จจริงขึ้นมา ถ้าเป็นข้อเท็จจริงขึ้นมา มันต้องสงบระงับเข้ามาโดยข้อเท็จจริงอยู่แล้ว ถ้าโดยข้อเท็จจริง เพราะมันมีเหตุมีผลของมันไง กิเลสมันกลัวธรรมๆ อยู่นี่ไง

แล้วถ้าเรามีมาตรฐานของเราอยู่แล้วเพราะภาวนาเป็น เราก็ทำความสงบของใจให้มากขึ้น แล้วน้อมไป น้อมไปให้เห็นกาย เห็นเวทนา เห็นจิต เห็นธรรม มันจะไปเห็นลูกเห็นหลาน มันจะเห็นลูกกิเลส

ลูกกิเลสมันก็อาศัยธาตุ ๔ และขันธ์ ๕ ของเราเพื่อแสวงหาผลประโยชน์ของเขา ถ้าจิตสงบแล้วมันจับต้องของมันได้ มันพิจารณา จับต้องได้ มันจับต้องได้ ถ้ามันจับต้องไม่ได้ มันขุดคุ้ยหาไม่เจอ มันง

“ก็มันว่างหมด มันว่าง”

มันว่างแบบมีเลิศนัย

แต่ถ้าเรามีสติมีปัญญา เราชุดเราคู่ย การชุดคู้คั่นคว่าหาอวิชา หากิเลส นี้เป็นงานประเภทหนึ่งในฝ่ายปฏิบัตินะ

ไม่มีกิเลสที่เหนที่จะให้รู้ให้เห็น ที่จะมานั่งพับเพียบให้พิจารณา ไม่มีหрок เพราะกิเลสมันฉลาด กิเลสเป็นพญามาร เรือนยอดของเรือน ๓ หลัง ความโลภ ความโกรธ ความหลง นางต้นหานางอรดี ลูกสาวของพญามาร มันจะนั่งพับเพียบให้เราไปทำร้ายเขาหรือ มันเป็นไปได้อย่างไร

ทางโลก พวกที่ทำผิดกฎหมายเขาจะให้จับง่ายๆ ไหม ไม่มีหрок เขาต้องไปสุดฤทธิ์เขา จนเจ้าหน้าที่ไปจับของเขาได้ ถ้าจับผู้ทำความผิดไม่ได้ เราจะส่งฟ้องศาลได้อย่างไร นี่เหมือนกัน ถ้าเราไม่รู้ไม่เห็นกิเลส

กิเลสเป็นอย่างไร มันรู้มันเห็นของมัน มันต้องชุดต้องคู่ย เพราะภาวนาเป็นตั้งแต่ขั้นแรกบุคคลคู่ที่ ๑ ใจ ถ้าจิตมันไม่น้อมไปเห็นสติปัฏฐาน ๔ มันจะเห็นกิเลสหรือ

พอจิตมันน้อมไปเห็นสติปัฏฐาน ๔ แล้วมันเห็นกิเลสด้วย เห็นกิเลส อ้อ! พออ้อก็ต่อสู้อันระหว่างสงครามธาตุ สงครามขันธ สงครามระหว่างโลกกับธรรม

โลก กิเลสมันเรียกคีน เรียกคีนไปสู่ความเป็นโลกๆ

ธรรมๆ ธรรมเราสร้างขึ้นมาเองไง ศีล สมาธิ ปัญญา ใครทำ

ศีล สมาธิ ปัญญา ถ้าทางโลกมันก็วิชาการไง ก็ชื่อใจ ก็ตัวอักษรใจ

เวลานักปฏิบัติ สมาธิก็สมาธินี้ไง สตินี้พร้อมหมดนะ มาสิ อะไรมานี้เท่าทันหมดนะ แล้วมีสมาธิขึ้นมา มันเกิดภาวนามยปัญญา นี้ไง จิตตภาวนาใจ

ถ้ามันเป็นข้อเท็จจริง มันข้อเท็จจริงจากการกระทำที่เป็นข้อเท็จจริงที่การกระทำขึ้นมา มันถึงเป็นภาวนามยปัญญา มันถึงว่า จิตตภาวนา

ภาวนาแก้จิตนะ ถ้าสงบแล้วถ้าน้อมไปเห็น เห็นสติปัฏฐาน ๔ เห็นกาย เห็นเวทนา เห็นจิต เห็นธรรม พิจารณาซ้ำ ซ้ำเพราะอะไร เพราะชุดและคู่ยแล้วเห็นจากหลานจากลูก จากลูก ขันธเหมือนกัน แต่ขันธอย่างหยาบ ขันธอย่างกลาง ขันธอย่างละเอียด ก็เป็นรูป เวทนา สัญญา สังขาร

วิญญาณ เหมือนกัน แต่หายาบ กลาง ละเอียด นี่มาตรฐานของจิตใจ มาตรฐานของธรรม เห็นใหม่ มีเหตุมีผลของเขา

แล้วพิจารณาไป เวลาพิจารณาซ้ำแล้วซ้ำเล่าๆ เวลามันขาด โลกนี้ราบหมดเลย โลกนี้ราบ เพราะอะไร เพราะกายเป็นโพธิ จิตเป็นกระจกใส แยกออกโดยข้อเท็จจริง กายจะเป็นโพธิ ใจจะเป็นกระจกใส จากสมุจเฉตปหาน จากการฆ่ากิเลส แล้วบุคคลคู่ที่ ๒ กามราคะ ปฏิฆะอ่อนลง

ถ้ากามราคะ ปฏิฆะอ่อนลง ถ้าทำความสงบ ใจก็สงบ ถ้าให้มันว่าง มันก็เว้งว่าง แล้วจะไปเห็นมันที่ไหน เพราะอะไร เพราะยกขึ้นสู่วิปัสสนาได้ ถ้าเห็นกาย เห็นเวทนา เห็นจิต เห็นธรรม นี่ละจะเป็นนางตันทา นางอรดีแล้ว มันจะเป็นความโลภ ความโกรธ ความหลง นี่แหละกองทัพใหญ่ นี่แม่ทัพ แม่ทัพที่ออกรบจับศึก

เวลาอวิชา เรือนยอดของเรือน ๓ หลัง นั่นเป็นผู้กำหนดนโยบาย แต่เวลาเรารบๆ มันรบกันที่นี้ รบกันที่นี้เพราะอะไร กามราคะ ปฏิฆะ เพราะกามราคะ ปฏิฆะ สิ่งมีชีวิตทั้งหมดตกอยู่ในอำนาจของพญามาร ทั้งหลายทั้งปวงลงสู่กามราคะ กามราคะมันเกิดชีวิตใจ เกิดโลกใจ เกิดการหมุนเวียนไป

สิ่งที่เท่าทัน ความโลภ ความโกรธ ความหลง ถ้ามันลุ่มมันหลงขนาดไหน ถ้าเห็นสติปัญญา ฐาน ๔ ตามเป็นจริง ตามบุคคลคู่ที่ ๓ มันจะเป็นมหาสติ มหาปัญญา เพราะมันจะรวดเร็ว มันจะมีการกระทำมหัสจรรย์ มหัสจรรย์ เห็นใหม่ ถ้าไม่ให้กิเลสมันเรียกคืน

กิเลสเรียกคืน” บรรลุธรรมแล้ว รู้แล้ว”

ติดอยู่นั้น นี่คือการติด ติดคือความไม่รู้ ติดคือความลุ่มหลง ติดคือเออออกห่อหมก ติดอยู่นั้นนะ

เห็นใหม่ นี่ขนาดประพฤติปฏิบัติขึ้นมาบุคคลคู่ที่ ๒ นะ กายเป็นโพธิ จิตเป็นกระจกใส โลกนี้ราบหมด แล้วสิ่งที่เหนือขึ้นไปคืออะไรละ แล้วมันรู้อะไรละ แล้วมันเห็นอะไร

แก้จิต ครูบาอาจารย์ที่แก้จิต “แก้จิตแก้ยากนะ ให้ประพฤติปฏิบัติมา ผู้เฒ่าจะแก้วะ” นี่ หลวงปู่มั่นใจ เพราะอะไร ท่านล้มลุกคลุกคลานมา ท่านฝึกหัดปฏิบัติของท่านมา ท่านได้มี สงครามธาตุ สงครามชั้นนี้

เวลาเกิดข้าศึกสงครามรบราฆ่าฟันกัน ภาวะสงครามไม่มีการย่อท้อ ภาวะสงครามเกิดได้
ทุกชนิด อะไรก็ได้ ต้องตายๆ แล้วตายโดยที่พ่ายแพ้หรือชนะ

เวลาเกิดสงครามธาตุ สงครามชั้นร ะหว่างกิเลสกับธรรมในหัวใจ ไอ้โฮ! นี่ไง สงครามธาตุ
สงครามชั้นร

ครูบาอาจารย์ที่ธรรมะอยู่ฟากตายๆ ล้มลุกคลุกคลานมาขนาดไหน ทุ่มเททุกอย่าง ทุ่มเท
เพราะอะไร เพราะไม่อยากเกิด ไม่มีทางออก ไม่มีทางไป ทางที่ไม่เกิด ไม่แก่ ไม่เจ็บ ไม่ตาย จิตต
ภาวนา จิตต้องเข้าไปเผชิญกับกิเลสค้นหาความทะยานอยาก ไม่เข้าไปเผชิญกับกิเลสค้นหา
ความทะยานอยากจะไปแก้ไขกันที่ไหน จะไปแก้ไขความโลภ ความโกรธ ความหลงที่ไหน ก็ต้อง
แก้ที่ในหัวใจของตน

แล้วแก้อย่างไร

การแก้ๆ ผีกัดหัดประพฤติปฏิบัติขึ้นมาให้เป็นข้อเท็จจริงขึ้นมา

ตั้งแต่บุคคลคู่ที่ ๑ คู่ที่ ๒ มันผีกัดเป็นชั้นเป็นตอนขึ้นมาแล้ว มาตรฐานของธรรมมีระดับ
มีชั้นมีตอน มีเหตุมีผล มีที่มาที่ไป

เวลาเป็นข้อเท็จจริง ข้าแล้วข้าเล่าๆ ด้วยมหาสติ มหาปัญญา ด้วยปัญญาที่ยิ่งใหญ่ มัน
มหัศจรรย์มาก มหัศจรรย์เพราะอะไร เพราะมันรุนแรงมาก รุนแรงมากเพราะอะไร รุนแรงมาก
เพราะมันจะไม่เกิดบนกามภพ

จิตดวงนี้มันต้องรู้แจ้งในใจว่ามันมีบอดเพราะอะไร แล้วที่มันติดค้าง ค้างเพราะอะไร
แล้วเวลามันพิจารณา มันปล่อยวางโดยสมุจเฉตปหาน โดยการกระทำของภาวนามยปัญญาจาก
จิตดวงนั้นทำอย่างไร นี่จิตตภาวนา

ครูบาอาจารย์ที่ท่านปฏิบัติมาแล้ว ช่วงนี้มันเหมือนน้ำป่า แรงมากๆ แรงมากๆ เพราะมัน
จะไม่เกิดบนกามภพ

คู่ที่ ๑ อีก ๗ ซาติ ยังเวียนว่ายตายเกิด คู่ที่ ๒ กามราคะ ปฏิฆะอ่อนลง เวลาคู่ที่ ๓ เวลา
พิจารณาข้าแล้วข้าเล่า ไอ้โฮ! มันมหัศจรรย์ มหัศจรรย์เพราะอะไร เพราะมันรุนแรงมากๆ รุนแรง
ต้องมหาสติ สติเอาไม่อยู่ ต้องมหาสติถึงยับยั้งให้สงบระงับแล้วให้เราพิจารณาได้ พอพิจารณา

แล้วมันปลิ้นมันปล่อน มันหลอกมันลวง มันชักจูงอย่างนั้นนะ นี่กองทัพกิเลส กองทัพธรรม มหัศจรรย์

ทำแล้วทำเล่า ถ้ามีวาสนา สมุจเฉตพหวน นิโรธ ดับ ขาดหมด มหัศจรรย์ มหัศจรรย์ซ้ำแล้ว ซ้ำเล่า แต่มีครูบาอาจารย์ จะประพฤติปฏิบัติต่อเนืองๆ ไป นี่เศษส่วน นี้อานาคามี ๕ ชั้น

กว่ามันจะชำระล้างเป็นชั้นเป็นตอนขึ้นไป ชำระแล้วชำระเล่า ติดหมด ประพฤติปฏิบัติให้มี อานาจวาสนาขนาดไหนก็ติด เพราะกิเลสมันเหนียวแน่น แล้วถ้ากิเลสมันเรียกคืนๆ มันคิดว่ามันเป็น มันได้ ไม่มีทาง

เวลาถึงที่สุดแล้ว ถ้าทำความสงบมันจะเป็นญาณ มันไม่ใช่ศีล สมาธิ ปัญญาแล้ว อิทปปัจจยตา เพราะเหตุนี้ถึงมีเหตุนี้ อิทปปัจจยา อวิชชา พญามาร ผู้คุมนโยบาย ผู้ที่เข้าไปมันจะเป็นปัญญาญาณ ญาณเข้าไปเห็นภพชาติ สถานที่เกิด เพราะไปเกิดบนอนาคามี ๕ ชั้น

ถึงที่สุดทำลายภวาสวะ ทำลายภพ ทำลายจิตเดิมแท้ กิเลสสิ้นไป จะเอาที่ไหนมาเรียกคืน เพราะสิ้นซาก สิ้นซากจากหัวใจของผู้ที่ประพฤติปฏิบัติ สิ้นซากจากความเพียรชอบ สิ้นซากจากทางสายกลางในพระพุทธศาสนา

ทางสายกลางในพระพุทธศาสนาคือมรรค ๘ ใจดวงใดไม่มีมรรค ใจดวงนั้นไม่มีผล

เราฝึกหัดปฏิบัติของเราขึ้นมา จากล้มลุกคลุกคลาน จากการกระทำที่มีสติปัญญา เป็นมหาสติ มหาปัญญา เป็นปัญญาญาณจนชำระล้างภพชาติออกไปจากใจของตน สิ้นกิเลส สิ้นทุกข์ในใจของตน เอวัง